

Γ. Α. ΤΟΥΡΝΑΥΣΕΝ

ΚΑΛΑΝΤΑ

Ἄς παρακαλέσουμε, τίς ἡμέρες αὐτές, νὰ παραμερίσουν ἀπὸ τίς σελίδες μας οἱ σοφεῖς διοπροφόρες κυρίες, ἢ Ἐρευνα, ἢ Αἰσθητική, ἢ Κριτική, ἢ Ἱστορία, ἢ Μουσικολογία καὶ αὐτὴ ἀκόμα ἢ σερασιτὴ ἀσπρομαλῶσσα Λαογραφία. Ἄς τίς ἀφήσουμε, καὶ γιὰ τὴ δικὴ τους ξεκούραση, καὶ γιὰ τὴ δική μας, νὰ ξεζαρώσουν γιὰ λίγο τὸ ρυτιδωμένον ἀπὸ τὴ σκέψη καὶ τὴν προσπάθεια μέτωπό τους, καὶ ἄς μᾶς ἐπιτρέψουν καὶ αὐτές ἐξγνωσαστὰ ν' ἀκούσουμε τὰ κάλαντα μὲ τὴν ἀπλή τους χαρούμενη μουσική, μὲ τὰ πολλὰ τους γλυκόλογα. Τὰ κάλαντα τραγουημένα ἀπὸ ὀλόβροσες ζωηρῆς παιδικῆς φωνούλες, ποὺ μᾶς τιτλοφοροῦνε «Ἀρχοντες» καὶ ἔρχονται μὲ τὴν εὐεργετικὴ τους προθυμία νὰ μᾶς πληροφωρῆσουν γιὰ τὰ χαρμόσυνα, ποὺ ἔγιναν κάποτε στὴ γῆ μας τὰ δώδεκα αὐτὰ εὐλογημένα μερόνυχτα. Τὰ κάλαντα, ποὺ ἔφασαν καὶ ἤρσαν τ' ἄγνωστα καὶ σὲ μᾶς τοὺς Ἰδιους χαρίσματα μας, καὶ δεῖχνουν τόση διδάσκαλη νὰ τὰ δια-



αλλήθουν καὶ νὰ πανεύθουν καὶ ποὺ μᾶς εὐχόνταν στὸ τέλος γενναϊόδωρα «πέτρα στὸ σπῆτι μας νὰ μὴ ραισῆ». Γιατὶ τώρα νὰ καθήσουμε νὰ φάξουμε, ἔτσι καλόβρολα καθὼς μᾶς ἔρχονται, γιὰ τὴν καταγωγή τους; Γιατὶ νὰ ἐξακριβώσουμε ἐτούτῃ τῇ στιγμή, ἂν τὸναυά τους εἶνε λατινικὸ, καὶ πῶς, καὶ ποιός, καὶ γιὰτί τοὺς τῶδωσε; Γιατὶ νὰ ἐρευνησομε καὶ νὰ διαπιστώσομε ἂν μ' ἴλα αὐτά, τὸ ἔθιμο εἶνε κατικῶθαρα ἑλληνικὸ, προβυζαντινὸ, προχριστιανικὸ μάλιστα, καὶ πιθανώτατα πανάρχατο; Τὶ μᾶς ἐνδιαφέρει ἂν ἔχουν δίκαιο ἐκεῖνοι, ποὺ ἰσχυρίζονται πῶς πρέπει νὰ θεωρηθῆ καλὸνυχον μακρόβιο παιδί, γεννημένον ἀπὸ τὸν εὐτυχημένον γάμο τῆς Ἀθηναίας «Ἐφρεσιώνας» — ποὺ στίς γιορτές τοῦ Ἀπόλλωνα, ἔφερναν σὲ κάθε σπῆτι τραγουδώντας τ' ἀγοράκια — μὲ τὸ Διουσιανὸ ἐξέφραγμα, ποὺ, καλοδοῦς τοὺς πανέλληνας, νὰ ἐξυθοῦν στοὺς δρόμους, κρατῶντας τοὺς φουντωτοὺς

θύρους καὶ νὰ γιορτάσουν μὲ χαρὰ καὶ ἐγνωμοσύνη τὴν παραγωγικότητα καὶ τὴν ἀφθονία τῆς Γῆς μοῦ τραγουδώντας τὰ πάθη καὶ τίς περιπέτειες τοῦ Διουσιου; Γιατὶ νὰ θυμηθοῦμε τώρα πῶς κάποτε, στίς ἀρχές τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὰ κάλαντα ἀπαγορεύτηκαν ἀπὸ τοὺς πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, σὺν κᾶτι, ποὺ οὐνέχιζε καὶ θυμίζει τίς παλιῆς εἰδωλολατρικῆς συνήθειες καὶ ποὺ τρωβοῦσε τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τῆ νῆα τότε θρησκεία; Ὅλα αὐτὰ εἶνε λεπτομέρειες ἀξιοπροσεχτές χωρὶς ἄλλο, ποὺ θὰ βοηθοῦσαν οἶγουρα τὴν ἔρευνα καὶ τὴ σοβαρὴ μελέτη καὶ θὰ μπορούσαν ἴσως νὰ τὴν

ὀδηγήσουν σ' ἓνα θετικὸ συμπέρασμα, σχετικὸ μὲ τὸ παλιὸ ἔθιμο, ποὺ βασταῖ αἰωνεστῶρα καὶ μᾶς παρακολουθεῖ πιστά, στὸ πείσμα κακοτυχιῶν, καὶ θριάμβων, ἀκατάλυτο μέσα στίς χαρῆς καὶ τίς μπόρες, ποὺ περάσομε! Ἐτοῖ εἶνε. Ἡ παιδιὰτικὴ φωνή, φάλογο κάποτε, ἀβέβαιη πολλῆς φορές, ὅμως πάντα δροσερὴ καὶ πρόσχαρη, καὶ τόσο συμπαθητικὴ τραγουδεῖ

καὶ φέτος, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴ Χριστογενεϊατικὴ παραμονὴ ὅπως τραγουδοῦσα καὶ πῆρου, καὶ πρὶν ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνες, ὅπως θὰ τραγουδήσῃ καὶ τὸν χρόνον, καὶ πέρα πέρα ἀκόμα:

«Καλὴν ἡμέραν ἄρχοντες! καὶ ἂν εἶνε ὁ δρι-
μοῦ σας
Χριστοῦ τῆ θεῖα γέννηση νὰ πῶ στ' ἄρχον-
τικὸ σας».

Ἐτοῖ δισαινίζει τὴν παράδοσι, ἔτσι δηλοδῆ σφυρηλατεῖ ἔναν ἀπὸ τοὺς πῶς στέρους κρῖκουσ ποὺ ἀποτελοῦν τὴ ζωὴ τῶν φυλῶν. Εἶνε κᾶτι ἀπὸ τὰ περσομένη μας — καὶ τὰ πῶς μακρυνὰ ἀκόμα — ποὺ τραγουδεῖ

(*) ΣΗΜ. — Ἐνα κλωνορὰκι ἐλιάς ποὺ στίς γιορτές τοῦ Ἀπόλλωνα ἔφερναν τραγουδώντας τ' ἀγοράκια στὰ διάφορα σπῆτια τῆς Ἀθήνας ὅπου οἱ νοικοκυραῖοι τὸ κρεμοῦσαν ἑμῆσο μὲ μαλλὶ στὴν ἐξώπορτα ὅπως κρεμοῦν τώρα τίς κρεμοδές.

μέσα στα κάλαντα κ' είνε τὸ ἴδιο τὸ μέλλον—τὰ παι-
διά—τὸ μέλλον τὸ χειροποίητό, «πού μπορείς ν' ἀγκα-
λιάσεις χωρίς νάχης τὴν ἐντύπωση τοῦ κενοῦ» πού μᾶς
τὸ τραγουδᾷ. Γι' αὐτὸ ἴσως βρίσκει, κ' ἔτσι πού μᾶς
προσφέρεται ἡ ἀπλοϊκὴ αὐτὴ μουσικὴ, ἀμόητη στοὺς
νόμους τῆς τέχνης, ὑποστηριγμένη ἀπὸ τὴν μονοτονία
τῶν ἤχων τῶν πρῶτόγονων ὀργάνων, τόση ἀπήχηση
μέσα μας. Γι' αὐτὸ ὅταν εἰμαστε, τίς μέρες τοῦτες,
μακριὰ ἀπὸ τὸν τόπο μας, τὴν ἀποζητᾶμε—μέ τὰ φάλ-
τα της, μέ τὸ ἀβέβαιο τρέμολο της, μέ τὴν ἀστάθεια,
μέ τὸ ἀσυγχρόνιστό της, μέ τὴν ἀρρυθμία της—σάν
ἕνα ἀπὸ τὰ ζωντανὰ στοιχεῖα, πού συνθέτουν τὸν πα-
νηγυρισμὸ τῆς δωδεκάμερης γιορτῆς. Μᾶς φαίνεται,
πῶς, μέ τίς παιδικές αὐτές φωνές ὑποδεχόμεστε πρὸ
ταιριαστὰ τὸ θεῖο βρέφος, πού μᾶς χαμογελᾷ ἀσπαρ-
γάνωτο σχεδὸν ἀπὸ τὸ γραφικὸ τοῦ λίκνου, ἐνῶ ἐπάνω-
θέτου σκύβουν προστατευτικά καὶ ζεσταίνουν τὴ γύ-
μνια του, μέ τὴν ἀνάσα τους τὰ ζῶα τοῦ σπηλαίου.
Μᾶς φαίνεται πῶς μ' αὐτές χαιρετίζουμε καλύτερα καὶ
τὸν ἐρχομὸ τοῦ ἄλλου δροσάτου παιδιοῦ, τοῦ «Νέου
ἔτους» καὶ πῶς αὐτές συνοδεύουν ἀσύγκριτα τὸ πλῆ-
θος καὶ τῶν ὑποσχέσεων πού μᾶς δίνει αὐτὸ καὶ τῶν
ἐλπίδων, πού γεννιῶνται μέσα μας.

Ποιὸ νᾶνε τὸ μυστικὸ τῆς γοητείας τους; εἶνε ὄ-
ραγε ἡ δύναμη τοῦ ἔθιμου πού μᾶς τραβᾷ, εἶνε τὸ ἀ-
πέριττο, τὸ χαρωπὸ τῆς μελωδίας τους, εἶνε τὰ λόγια
τους τ' ἀπλοϊκὰ ἢ ἡ φωνὴ πού μᾶς ἐτᾷ λέει;

Ἄλλα μαζὺ. Τὸ νοιώθουμε αὐτό, ὅταν ἀκοῦμε τὰ
κάλαντα ἀπὸ τὸ γραμμόφωνο, τὰ κάλαντα τετράφωνα!
Δὲν χάνεται ἡ γοητεία τους ἀπλῶς, γίνονται ἀνυπόφο-
ρα. Σάν κάθε τι πού συντήρησε ὁ λαὸς ὁ ἴδιος, σάν
κάθε τι πού ἐπέρασε ἀπὸ στόμα σὲ στόμα, καὶ τὰ κά-
λαντα, γιὰ νὰ σχηματίσουν μιὰν ἀτμόσφαιρα πρέπει
νὰ προσφέρονται ἀνόθευτα, ἀφτιασιδωτά. Τότε ἡ ἐν-
τύπωση πού χαρίζουν εἶνε πλήρεια. Ἄκόμα καὶ ἡ κά-
ποια ρυτίδα, πού ἐχάραξε περνώντας, ἐπάνω τους ὁ
καιρὸς εἶνε ἐκφραστικώτερη ἀπὸ μιὰ δροιαδῆποτε τε-
χνητῆ.... ἐπισκοπῆ. Κι εἶνε σοφὴ ἡ ἀπαγόρευση, πού ἔ-
βαλαν σὲ κάποιες ἑλληνικές περιοχές «νὰ μὴ τραγου-
διῶνται τὰ κάλαντα ἀπὸ παιδιά, πού πέρασαν τὰ δε-
κατέσσερα» καὶ πρὸ σοφῆ ἢ τιμωρία, πού ὤρισαν γιὰ
κείνους πού τὴν παραβαίνουν.